

KOCOCAŞ

Kaynakçalar:

Köçümkulkızı, E. (2004). *The Kyrgyz epic “Kojojash”*. University of Washington, Silk Road Seattle. [The Kyrgyz Epic “Kojojash”](#)

Akmataliev, A. (Ed.), & Kyrbashev, K. (Comp.). (1996). *Kojojash*. Sham.

Okeyev, T. (Yönetmen). (1984). *Ak ilbirstin tukumu* [Film]. Kirgizfilm. [YouTube](#)

GENEL BILGI

Destan

Kococaş, Kırgız halkının eski ve daha az bilinen destanlarından biridir. Kırgız sözlü edebiyatı, Manas, Semetey ve Seytek'ten oluşan ünlü üçlemenin yanı sıra, Kococaş gibi daha küçük destanlar açısından da oldukça zengindir.

Kococaş destanının bugün Kırgızistan Bilimler Akademisi El Yazmaları Fonu'nda bulunan üç farklı varyantı vardır.

İlk varyant, 1923 yılında Kayum Miftakov tarafından Süleyman Konokbayev'den derlenmiştir. İkinci varyant, destan anlatıcısı Alymkul Usonbayev'in anlatımından kayda geçirilmiş ve 1938 yılında yayımlanmıştır. Üçüncü varyant ise 1949 yılında Zair Mamitbekov tarafından Tolomuş Ceenatayev'den derlenmiştir.

Kococaş destanı daha sonra sinemaya da uyarlanmıştır. Ünlü Kırgız yönetmen Tolomuş Okeyev, 1984 yılında *Ak ilbirstin Tukumu* (*Kar Leoparının Torunu*) adlı uzun metrajlı filmi çekmiştir. Filmin senaryosu, yazar ve oyun yazarı Mar Bayciev ile Tolomuş Okeyev tarafından birlikte yazılmıştır. *Kar Leoparının Torunu*, Kırgız sinemasının önemli filmlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Arka Plan

Kococaş destanının başkahramanı, usta bir avcı olan Kococaş'tır. Eskiden avlanarak köyünün geçimini sağlar, kıtlık zamanlarında ise avladığı hayvanlarla halkının aç kalmasını önler. Ancak zamanla av tutkusu onu acımasızlaştırır. Sonunda, kutsal Kayberen'in koruduğuna inanılan bir argali ailesini öldürür.

Kırgız inancına göre geyik, argali ve dağ keçisi gibi yabani hayvanlar, av hayvanlarının koruyucusu ve kutsal varlığı olarak kabul edilen Kayberen'in himayesindedir. Kayberen'i özellikle rüyada görmek önemli bir işaret olarak kabul edilir. Böyle bir karşılaşma, kişinin kaderi, manevi dünyası ve doğaya karşı sorumluluklarıyla ilişkilendirilir.

Kococaş hakkında anlatılan birçok hikâye günümüze sözlü gelenek yoluyla ulaşmıştır. Bu hikâyelerde, kıtlık yıllarında halkını kurtarmak için geyik, dağ keçisi ve Marco Polo koyunu gibi hayvanları avladığı anlatılır. Zamanla bu anlatılar bir araya gelerek Kococaş destanının oluşmasına zemin hazırlamıştır.

KIŞILAR

Kococaş: Destanın başkahramanıdır. Usta ve ünlü bir avcıdır.

Züleyka: Kococaş'ın eşidir. Onu sever, tehlikelere karşı uyarır ve onun için büyük fedakârlıklar yapar.

Sür Eçki: Dişi bir argalidir. Kırgız inancında yabani hayvanların koruyucusu olan Kayberen ile ilişkilendirilir.

Karıpbay: Kococaş'ın babasıdır. Oğlunu çok sever ve kayalıkta mahsur kaldığında onu kurtarmak için halkı toplar.

ÖZET

Kococaş destanı, usta bir avcının şöhrete kavuşmasını ve sonunda avcılığının onu felakete sürüklemesini anlatır.

Kococaş, avcılıkta çok yeteneklidir. Özellikle hayvanların telef olduğu ağır kışlarda avladığı yabani hayvanlarla köyünün geçimini sağlar. Bu nedenle halkın saygısını kazanır ve zamanla adı her yere yayılan ünlü bir avcı olur.

Kococaş, akıllı ve sezgileri güçlü bir kadın olan Züleyka ile evlenir. Züleyka gördüğü rüyalar ve yaptığı yorumlarla yaklaşan tehlikeleri önceden fark eder. Bir gün Kococaş da rüyasında Ala-Baş'ı öldürdüğünü görür. Bu rüya, başına gelecek olayların habercisi olur.

Aynı dönemde, yabani hayvanların kutsal koruyucusu ve Kayberen'in temsilcisi olan Sür Eçki de bir rüya görür. Rüyasında ailesinin yok edildiğini görür ve bunun Kococaş tarafından yapılacağını anlar.

Kococaş, gördüğü rüyaya ve Züleyka'nın uyarılarına rağmen avlanmaya devam eder. Bir av sırasında Sür Eçki'nin bütün yavrularını öldürür. Bunun üzerine Sür Eçki, Kococaş'ın karşısına çıkar ve eşi Ala-Baş'ı öldürmemesi için ondan merhamet ister. Ancak Kococaş onun sözlerini dinlemez ve avına devam eder.

Bunun ardından Sür Eçki, Kococaş'tan hesap sormaya karar verir. Onu dağlara doğru peşinden sürükler, yolunu şaşırtır ve sonunda yüksek bir kayalığa çıkarır. Kococaş burada mahsur kalır ve hayatını kaybeder.

Kococaş'ın ölümü ailesini ve bütün köyü yasa boğar. Anne babası, eşi Züleyka ve halk onun ardından büyük bir üzüntü yaşar. Destan bir zaferle değil, Kococaş'ın ölümü üzerine tutulan yasla sona erer. Hikâye, insanın doğanın sınırlarını aşmasının ve kutsal kabul edilen düzene karşı gelmesinin ağır sonuçlarını anlatır.

OLAYLAR

Çocukluğu ve Avcılığa Başlaması Kococaş, Kırgızların Kıtay boyundandır. Daha çocuk yaşta diğerlerinden farklı olduğu anlaşılır. Gücü, çevikliği ve cesaretiyle çevresindekilerin dikkatini çeker. Büyüdükçe yetenekleri gelişir ve genç yaşta kendini avcılığa verir. Gördüğü bazı rüyalar, özellikle Kayberen'in argali ailesiyle ilgili rüyası, onun geleceğine dair önemli işaretler olarak kabul edilir. Kococaş henüz on beş yaşındayken Kıtay boyunun en yetenekli avcılarından biri olarak tanınmaya başlar.

Ünlü Bir Avcı Oluşu Kococaş kısa sürede Kırgız topraklarının her yerinde tanınan bir avcı olur. Geyik ve dağ keçisi avlayarak halkına yardımcı olur. Attığını vuran, hızlı ve becerikli bir avcıdır. İnsanlar ona güvenir ve avcılığına hayranlık duyar. Kırgızların geleneksel inanışında Kayberen, yabani hayvanların koruyucusu olan kutsal bir varlık olarak kabul edilir. Sür Eçki ise bu kutsal koruyuculuğun temsilcisi olarak görülür. Ancak Kococaş zamanla avlanırken hiçbir sınır tanımamaya başlar. Hayvanları acımadan avlar ve Sür Eçki'nin yalvarışlarına bile aldırmaz. Böylece ünü daha da yayılır; halkı onu hem hayranlıkla sever hem de gücünden çekinir.

Avcılığın Karanlık Yüzü Kococaş'ın ünü arttıkça gururu da artar. Artık av sırasında hiçbir hayvanı esirgezmez. Kutsal kabul edilen yerlere bile girip avlanır ve kendisini durdurabilecek hiçbir güç olmadığına inanır. Kayberen'le bağlantılı uyarıları da önemsemez. Başlangıçta halkına fayda sağlayan avcılık yeteneği, zamanla onu sınır tanımayan ve acımasız bir avcıya dönüştürür.

Züleyka'nın Adı Duyulur Bir gün Kococaş'ın yaşadığı yere Karakojo'dan haber gelir. Ancak Kococaş o sırada dağlarda av peşindedir ve bu gelişmeden haberi yoktur. Haberde, Karakojo'nun kızı Züleyka'nın evleneceği kişiyi kendi seçmek istediği anlatılır. Züleyka, kendisine talip olan erkekleri görmek ve içlerinden uygun gördüğünü seçmek ister. Bu seçimde başlık parası ya da herhangi bir baskı söz konusu değildir. Bunun üzerine çevre yerlerden birçok genç onun karşısına çıkmak için gelir.

Kococaş'ın babası ise oğlunun sürekli dağlarda dolaşmasından ve köy hayatından uzak yaşamasından yakınıp. Oğlunun evlilik çağına geldiğini düşünse de Kococaş'ın bütün hayatını avcılığa adadığının farkındadır.

Züleyka Kococaş'ı Merak Eder Züleyka, yüksek bir yerde durup gelen erkekleri izler. Yüzü örtülüdür ve elinde kırmızı bir elma vardır. Önünden birçok kişi geçmesine rağmen hiçbiri onun ilgisini çekmez. Sonunda talipler geri döner ve Züleyka'yı beğenmemekle, hatta gururlu olmakla suçlarlar. Bunun üzerine Züleyka, gelmeyen başka biri olup olmadığını sorar. Ona, dağlarda tek başına yaşayan ve avcılığıyla ün salmış Kococaş'tan bahsederler. Züleyka, Kococaş'ı da görmek ister. Onunla tanışmadan karar vermek istemez. Kococaş da kendisine uygun biri değilse evlilikten vazgeçip hayatını başka türlü sürdüreceğini söyler.

Züleyka Kococaş'ı Bekler Züleyka, köyünden uzakta iki beyaz yurt kurdurur ve kendisini görmek isteyenlerin buraya getirilmesini ister. Günler geçerken aklında hep Kococaş vardır. Bir gün Şabır su almaya gittiği sırada tüfeğini omzuna asmış bir adamın yurda doğru geldiğini görür. Hemen geri dönüp büyük bir heyecanla uzun zamandır beklenen avcının geldiğini söyler. Ancak Şabır'ın düşünmeden söylediği bu sözler Züleyka'yı insanların önünde zor durumda bırakır. Bu haber Züleyka'yı sevindirmek yerine öfkelenendir.

Züleyka ile Şabır Züleyka, Şabır'ı sert bir şekilde uyarır. Henüz ortada bir başlık verilmediğini ve kimseye evlenme sözü vermediğini hatırlatır. Kendisinin hakkında herkesin istediği gibi konuşabileceği biri olmadığını söyler. Kiminle evleneceğine yalnızca kendisinin karar vereceğini açıkça belirtir. Şabır ise geri adım atmaz. Kococaş'ın da diğer erkekler gibi bir insan olduğunu ve onu görmeden karar vermenin doğru olmayacağını söyler. Bunun üzerine Züleyka, Kococaş'ı kendi gözleriyle görmeye ve karşısına geçip onu değerlendirmeye karar verir.

Kococaş ile Züleyka'nın Karşılaşması Kococaş da Züleyka ile görüşmeye hazırlanır. En güzel kıyafetlerini giyer ve yurtta sakin bir şekilde bekler. Züleyka geldiğinde herkes onun güzelliğine hayran kalır. Kococaş'ın uzaklardan geldiği haberi de kısa sürede çevreye yayılır. Züleyka, kırk refakatçisiyle birlikte Kococaş'ın karşısına çıkar. Onu kendi gözleriyle görmek ve kararını kendisi vermek ister. Ancak gururu nedeniyle başlangıçta Kococaş'a karşı sert davranır. Özellikle Şabır'ın araya girerek onun geldiğini haber vermesine kızmıştır. Bir süre sonra Züleyka'nın içindeki şüphe yerini meraka bırakır. Kader kitabına baktığında Kococaş'ın onun için yazılmış kişi olduğunu öğrenir. Bunun üzerine babasına haber göndererek Kococaş'ı kabul ettiğini bildirir. Ardından düğün hazırlıkları başlar.

Kococaş Ustalığını Kanıtlar Altın ödülünü kazanmak isteyen avcılar gece gündüz ateş eder, ancak hiçbiri incecik hedefi vuramaz. Kalabalık yorulup umudunu kaybetmeye başlarken Kococaş öne çıkar. Sakin ve kararlı bir şekilde atalarından kalan tüfeğini hazırlar. Herkes nefesini tutup onu izlerken Züleyka da sessizce ona güvenir. Kococaş tek ve dikkatli bir atışla kıl kadar ince hedefi vurur. Ağır altın yere düşer. Kalabalık şaşkınlık içinde kalır. Bu atış, Kococaş'ın ne kadar usta bir avcı olduğunu kanıtlar ve büyüklerin, akrabalarının ve Züleyka'nın saygısını kazanmasını sağlar.

Kococaş Avcılığı Bırakır Kococaş'ın öldürdüğü yabani hayvanların sayısı yüz bine ulaşır. Züleyka ile evlendikten sonra avcılığı bırakır ve onun yanından ayrılmaz. Halkı kutsal yabani hayvanların etini özlediklerini söylese de yeniden ava çıkmayı kabul etmez. Kıtay boyunun çağrılarına da artık kulak asmaz. Onun bu davranışını görenler, ünlü avcının böyle bir hayati seçmesine şaşırır.

Kococaş'ın Rüyası Bir gece Kococaş rüyasında beyaz kabız tüfeğini eline alır ve heyecandan yerinde duramaz. Kalbi hızla çarpmaktadır. Bir vadide otlayan otuz yavru ve kırk genç argali görür. Sanki bütün sürü yalnızca onun için oraya getirilmiştir. Kococaş heyecanlanır ve rüyasında hepsini avlamaya, hiçbirini sağ bırakmamaya karar verir. Sonra birçok yavrunun babası olan Ala-Baş'ı görür. Benekli erkek argali Ala-Baş'ı vurur. Hayvanın bedeni dik ve kayalık yamaçtan aşağı yuvarlanır. Kococaş yanına yaklaştıkça daha da heyecanlanır. Postunu değerli bir ganimet olarak görür ve bundan büyük bir sevinç duyar.

Kococaş Rüyasını Züleyka'ya Anlatır Kococaş, gördüğü rüyayı Züleyka'ya anlatır. Rüyasında büyük bir av yaptığını ve ardından Tanrı'ya şükrettiğini söyler. Avladığı hayvanların hiçbirini esirgemediğini, hepsini öldürüp bir çukura topladığını anlatır. Güçlü bir argali olan Ala-Baş'ı da vurduğunu söyler. Ardından Züleyka'dan rüyasını yorumlamasını ister. Bu avın karşısına Tanrı tarafından çıkarıldığına inanır. Züleyka'nın aklına ve bilgeliğine güvenerek rüyasının ne anlama geldiğini sorar.

Züleyka'nın Uyarısı Züleyka, Kococaş'ın gördüğü rüyanın hayra işaret olmadığını söyler. Bu rüyanın büyük bir tehlikenin habercisi olduğunu düşünür. Kococaş'a kendisini üzmemesi için yalvarır ve rüyasında gördüğü hayvanların peşine düşmemesini ister. Özellikle Ala-Baş'ı vurmaması gerektiğini söyler. Eğer bu hayvanın peşine düşerse başına büyük bir felaket geleceğini belirtir. Kococaş'tan övünüp böbürlenmemesini, av hırsına kapılmamasını ve gençliğinin verdiği cesaretle düşünmeden hareket etmemesini ister. Züleyka, Kococaş'ın kendisini dinlememesinden korkar. Sözlerini dikkate almazsa başına gelecek felaketin kendi hayatını ve mutluluğunu da yıkacağından endişe eder.

Kococaş Rüyasının Peşine Düşer Kococaş, rüyasının anlamını öğrenmek için boyun ileri gelenlerine gider. Onlara saygıyla rüyasını anlatır. Tanrı'nın verdiği yetenekle ün kazanmış bir avcı olduğunu söyler. Gece rüyasında ava çıktığını ve güçlü bir argali olan Ala-Baş'ı vurduğunu anlatır. Sonra aksakallara dönüp bu rüyanın ne anlama geldiğini sorar. Aksakallar, Ala-Baş'ın değerli ve güzel bir hayvan olduğunu söyler. Onlara göre Kococaş'ın gördüğü rüya, önünde bol av ve büyük bir ganimet olduğuna işaretir. Bu sözlerden cesaret alan Kococaş, Ala-Baş'ın peşine düşmeye karar verir. Ava çıkmadan önce atalarının ruhlarına dua eder ve dileğinin gerçekleşmesi için Yaradan'a yakarır.

Sür Eçki'nin Gördüğü Rüya Kococaş'ın rüyayı gördüğü gece Sür Eçki de bir rüya görür. Rüyasında büyük bir korkuya kapılır ve ölümün yaklaştığını hisseder. Hemen eşi Ala-Baş'ı uyarır. Ünlü avcı Kococaş'ın onu öldürmek için yola çıktığını söyler. "Gel Ala-Baş, buradan gidelim. Gördüğüm rüya boşuna değil, ölüm yaklaşıyor. Burada kalırsak büyük bir felaket bizi bekliyor. Ak yamaçları aşalım, daha güvenli bir yere gidelim. Kococaş acımasız ve hızlı bir avcıdır; ne bizi ne de yavrularımızı esirger. Sözümü dinle. Burada kalırsak hepimiz yok oluruz. Huzurlu bir dağ bulalım, temiz suyun başına varalım ve güven içinde yaşayalım."

Sür Eçki'nin Bedduası Sür Eçki, yavrularının öldürülmesinin ardından Kococaş'a saldırmaz. Ölen yavrularının arasında tek başına kalır ve büyük bir acıyla Kococaş'a beddua eder. Tanrı'dan yapılanları görmesini ve merhamet gösterilmeden öldürülen masum canları unutmamasını ister. Bedduası, Kococaş'ın hemen ölmesi için değildir. Sevincinin elinden alınmasını, kazandığı zaferlerin anlamsızlaşmasını ve sahip olduğu gücün sonunda kendi yükü hâline gelmesini diler. Haksız yere dökülen kanın yerde kalmayacağını ve günün birinde karşılığının çıkacağını söyler. Kococaş ise yaptığı avdan gurur duyarak dağlardan ayrılır. Sür Eçki'nin bedduasının peşine düştüğünden habersizdir.

Sür Eçki'nin İntikam Yemini Sür Eçki, yavrularının ardından acıyla ve öfkeyle feryat eder. Kococaş'a gururunun onu ölümden kurtaramayacağını söyler ve intikam alacağına yemin eder. Kış bitip bahar geldiğinde geri döneceğini söyler. Ayağı aksasa bile Kococaş'ın hayatına acı getirmeye kararlıdır. Artık yalnız ve yuvasız kalan Sür Eçki, yaşadığı sürece bedduasının Kococaş'ın peşini bırakmayacağına yemin eder. Kococaş ise onun sözlerine ve gözyaşlarına aldırılmaz.

Sür Eçki ve Kayberen Aradan zaman geçer ve Kococaş gördüğü kötü rüyaları unuttur. Ancak Sür Eçki onu unutmaz ve harekete geçer. Gri bir keçi kılığında Kococaş'ın bulunduğu yere gelir. Kırgız inanisında Kayberen, yabani hayvanların koruyucusu olan kutsal bir varlıktır ve Sür Eçki bu kutsal güçle ilişkilendirilir. Sür Eçki sessizce avcılarının bulunduğu yere yaklaşır ve Kococaş'ı peşinden sürükleyecek olayların başlamasına neden olur.

Sür Eçki Kococaş'ı Peşinden Sürüklüyor Sür Eçki bu kez topallayan bir keçi kılığına girer. Arka ayağını sürükler; kaçacak ve fazla uzağa gidecek hâli yokmuş gibi görünür. Onu görenler peşine düşer, ancak bir türlü yakalayamaz.

Kococaş'ın da içi huzursuz olur. Züleyka tehlikeyi sezer ve ağlamaya başlar, fakat Kococaş onun sözlerine kulak asmaz. Sür Eçki sessizce Tanrı'ya dua eder. Bu dua Züleyka'nın yüreğine derin bir üzüntü düşürür. Bir süre sonra köyden iki kişi gelir ve Kococaş'a garip keçinin kampa geldiğini anlatır. Birçok kişi peşine düşmesine rağmen keçiyi kimsenin yakalayamadığını söylerler. Kococaş'tan keçiyi vurmasını ve annesini daha fazla üzmemesini isterler. Kococaş öfkelenir. Tüfeğini alıp keçinin peşine düşer. Züleyka ise arkasından ağlar, ancak onu durduramaz.

Züleyka'nın Son Yalvarışı Kococaş keçinin peşinden gitmeye devam eder. Züleyka ise çaresizlik içinde ona sarılır ve gitmemesi için yalvarır. Kaderin önüne geçilemeyeceğini söyler. Kococaş giderse geride ne çocuğunun ne de bir yakınının kalacağını, kendisinin yalnızlık ve acı içinde yaşayacağını düşünür. Ancak

Kococaş onu dinlemez. Av tutkusuna kapılmıştır. Silahını alır ve keçinin peşinden koşar. Züleyka, kurnaz Sür Eçki'nin Tanrı tarafından gönderildiğini ve Kococaş'ı bir daha geri dönemeyeceği yerlere çektiğini söyler. Fakat Kococaş onun gözyaşlarına aldırılmaz. Keçiyi görünce sevinir. Sür Eçki ise Kococaş'ın peşinden geldiğini görür ve yoluna devam eder.

Kurşunların İşlemediği Keçi Kococaş defalarca ateş eder, ancak attığı kurşunların hiçbirini hedefini bulmaz. Keçiyi koruyan gücün ne olduğunu henüz anlayamaz. Ne kadar ateş ederse etsin ona zarar veremez. İnsanlar, Kococaş'ın şansının yakında döneceğine inanarak onu destekler. Sür Eçki ise ağlayarak Tanrı'ya dua eder. Onun hayatı daha yüce bir iradeye bağlıdır. Kococaş'ın öfkesi giderek artar. Artık düşünmez, korkmaz; silahını bırakıp keçinin peşinden koşmaya başlar. Ünlü avcı narası dağlarda yankılanır, fakat Sür Eçki durmaz. Sakin bir şekilde ilerler; sanki onu kader götürmektedir.

Dönüşü Olmayan Yol Sür Eçki, Kococaş'ı dağlardan, nehirlerden ve geniş vadilerden geçirerek uzaklara götürür. Ne tökezler ne de yorulur. Züleyka ise arkalarından ağlar; Kococaş'ın çıktığı bu yolun geri dönüşü olmadığını bilir. Kococaş, köyleri ve dağ geçitlerini birer birer geride bırakarak keçinin peşinden gider. Evini, ailesini, yakınlarını ve merhameti unuttur. Av tutkusu artık gözünü kör etmiştir. Artık ava ihtiyacı olduğu için değil, gururu uğruna çıkmaktadır. Sür Eçki'nin sessizce uzaklaşması onu insanlarından gittikçe uzaklaştırır ve felakete yaklaştırır. Gözlerinden akan yaşlar toprağa düşer; düştüğü yerde hüzün büyür.

Oluya-Atam Kayalığına Doğru Sür Eçki, Kococaş'ı peşinden sürükleyerek kutsal Oluya-Atam Kayalığı'na doğru kaçar. Çatkal dağlarının derinliklerine girer ve dar, kayalık bir geçide ulaşır. Orada dönüp Tanrı'ya dua eder ve kaderinin adil bir şekilde sonuçlanmasını ister. Korku ve öfke içindedir, ama yine de kaçmayı sürdürür. Kococaş ise hiç durmadan peşinden gelir. Kayadan kayaya atlayarak ilerler; öfkesinden başka hiçbir şey düşünmez. Ayakları kaymaz, bedeni yorulmaz. Sanki görünmeyen bir güç onu yukarı doğru taşımaktadır. Sonunda Kococaş ile Sür Eçki kutsal kayaya birlikte ulaşır. Artık kaçacak yer kalmamıştır; kader onları burada beklemektedir.

Kutsal Kayada Son Sür Eçki, kurtulacağını düşünerek yoluna devam eder. Kococaş ise hâlâ peşindedir. Ancak artık Kococaş'ın karşısında yalnızca Sür Eçki değil, kader de vardır. Sür Eçki irkilersek yüksek bir kayanın kenarına sıçrar. Kococaş da onun peşinden gelir. Ancak kayanın üzerine çıktığında olduğu yerde kalakalır. Artık ilerleyemez. Sür Eçki kayada durur ve Kococaş'a beddua etmeye başlar. Ardından Oluya-Atam Kayalığı'nda Tanrı'ya dua eder ve içi huzur bulur. Kococaş'ın sonunun geldiğini söyler. Ala-Baş'ın intikamının alındığını, Züleyka'nın acı içinde kaldığını anlatır. Hırsına kapılıp gözünü kör eden Kococaş ise artık kaderin karşısında çaresizdir.

Kococaş'ın Kayadaki Çilesi Kococaş büyük bir sıkıntı içindedir. Sür Eçki ise sakinleşmiş, gözleri parlayarak Oluya-Atam Kayalığı'nın üzerinde durmaktadır. Kococaş kayada mahsur kalmış, ne yapacağını bilemez hâledir. Sür Eçki onu kayanın üzerinde bırakıp uzaklaşınca intikamını almış olur. Kococaş'ın içine büyük bir acı ve pişmanlık çöker. Ancak artık yaşadıkları değiştirilemeyecek bir kaderdir. Olanlar yalnızca bir intikam değil, aynı zamanda kaderin hükmüdür. Sür Eçki'nin uzun süren öfkesi de böylece sona erer.

Züleyka, Kococaş'ın Kayada Kaldığını Öğrenir Züleyka gece gündüz ağlar. Kococaş'ın ne zaman döneceğini düşünür, sabah akşam onun yolunu gözler. Sonunda beyaz kader kitabını eline alır ve Kococaş'ın akıbetini öğrenmek ister. Kitabın bir sayfasını açtığında Kococaş'ı kayanın üzerinde görür. Bir başka sayfayı açar; yine Kococaş karşısına çıkar. Kayada mahsur kalmış, huzursuz ve çaresizdir. Züleyka'nın içine korku düşer. Gözyaşları içinde gerçeği anlar: kutsal güç Kococaş'ı bağışlamamış, onu hayatta bırakmış ama kayaya mahkûm etmiştir. Başka bir çare bulamayan Züleyka kitabını kapatır ve gördüklerini kayınpederi Karypbay'a anlatmak için onun yanına gider.

Züleyka'nın Karypbay'a Yalvarışı Züleyka büyük bir acı içinde Karypbay'ın yanına koşar. Gözyaşları içinde artık gücünün kalmadığını söyler. Karypbay'ın tek oğlu Kococaş'ın kutsal Oluya-Atam Kayalığı'nda mahsur kaldığını anlatır. Kococaş'ı orada yalnız bırakan Sür Eçki'ye beddua eder. Ardından Karypbay'dan beyaz kader kitabında gördüklerine inanmasını ister. Kococaş'ın kaderinin kitapta açıkça görüldüğünü söyler. Karypbay'dan akrabalarını ve boyun insanlarını toplamasını, vakit kaybetmeden kayaya gitmelerini ister. Züleyka'nın sözleri büyük bir acıyla doludur. Sevincini, umudunu ve sevdiği Kococaş'la kuracağı geleceği kaybetmiştir.

Halk Kococaş'ı Kurtarmaya Gelir Karypbay olanları öğrenince yüreğine büyük bir acı çöker. Hemen haber salıp bütün boyu yardıma çağırır. Karypbay varlıklı ve sözü geçen bir adam olduğu için kimse çağrısını geri çevirmez. Ev ev hazırlık yapılır ve kısa sürede bin hane yola koyulur.

Demirciler ve ustalar da çekiçlerini, körüklerini ve gerekli aletleri yanlarına alır. Kococaş'ı kayadan kurtarmak için ellerinden geleni yapmaya hazırdırlar. Herkes ağlaya ağlaya Oluya-Atam Kayalığı'na doğru ilerler. Züleyka ise herkesten önce yola düşer. Kayalığın dibine vardığında başını kaldırıp yukarı bakar. Kococaş, kayanın tepesinde küçük ve yapayalnız kalmıştır. Kara kayanın üzerinde tek başına durmak-tadır. Züleyka'nın gözyaşları bir türlü dinmez.

Kayalığın Altında Ağıt Kococaş kayadan inemeyeceğini anlayınca büyük bir üzüntüyle Tanrı'ya yakarır. Aşağıda halkı toplanmış, onu kurtarmak için çare aramaktadır. Binlerce ip atarlar, ancak hiçbirinin ucu Kococaş'a ulaşmaz. Züleyka'nın feryadı yükselir. Kococaş ona seslenerek ağlamamasını ve kendisini daha fazla üzmemesini ister. Züleyka'nın karnında bir çocuk olduğunu hatırlatır. Kendisine ise çocuk sahibi olmanın mutluluğunu yaşamamanın nasip olmadığını söyler. Tanrı'nın yazdığı kadere boyun eğdiğini, Züleyka'nın da kendisi için kendini tüketmemesi gerektiğini söyler. Züleyka gözyaşları içinde cevap verir. Kococaş'ı bu kayaya mahkûm edenin kader olduğunu söyler. Kococaş'ın anne ve babası da ağıda katılır. Yüreklere yanarak oğullarının ardından ağlarlar, ancak kaderin önüne geçemeyeceklerini bilirler.

Kococaş Umudunu Keser Kococaş anne ve babasına seslenerek artık buradan sağ çıkamayacağını söyler. Onlardan kendisi için ömürlerini tüketmemelerini ister. Gözyaşlarının kaderi değiştiremeyeceğini, Tanrı'nın verdiği hükmü kabul etmeleri gerektiğini söyler.

Aşağıdaki halk da yüksek sesle ağlar. Bir zamanlar avcılığıyla halkına destek olan cesur Kococaş, şimdi kayalığın tepesinde mahsur kalmıştır. Annesi ve babası oğullarına seslenir, ancak aradaki yükseklikten dolayı ona ulaşamazlar. Kococaş yine onları teselli etmeye çalışır ve bu acıyla kendilerini tüketmemelerini ister.

Kococaş'ın Son Vasiyeti Kococaş kayalığın tepesinden anne ve babasına son kez seslenir. Kendisinin ardından bu kadar ağlamamalarını ister. Ardında kendisine sahip çıkacak bir çocuğu yoktur; yalnızca hamile Züleyka kalacaktır. Kutsal Kayberen'in koruduğu hayvanları avladığını ve sonunda kara kayanın üzerinde yapayalnız kaldığını söyler. Gözyaşları yüzünden süzülür.

Ardından son dileğini söyler: Züleyka bir oğul dünyaya getirirse adını Moldocaş koymalarını ister. Oğlunun da babası gibi bir avcı olmasını diler. Züleyka'ya sahip çıkmalarını ve kendilerini onun yüzünden kahredip ömürlerini tüketmemelerini söyler. Aşağıda toplanan halkı ve babasının sesini duyan Kococaş artık kurtuluş umudunun kalmadığını anlar. Kendini yüksek kayalıktan aşağı bırakır ve kaderine teslim olur.

Kococaş'ın Ölümü Kococaş kayalıktan aşağı düşerken feryadı dağlarda yankılanır. Karypbay oğlunun ardından ağıt yakarak ağlar. Kococaş'ın bedeni kayalıkta kalır; artık ona ulaşmak mümkün değildir. Anne ve babası gözlerini kayalıktan ayırmadan oğullarının ardından ağlar. Annesi, tek oğlunun artık geri dönmeyeceğini anlayarak gözyaşlarına boğulur.

Köy halkı da ünlü avcılarının ölümüne yas tutar. Kococaş ne kadar güçlü ve usta bir avcı olsa da kaderinin önüne geçemez. Onu çok seven Züleyka ise sessizce gözyaşı döker. Kayberen'in hakkını aldığına inanılır. Kococaş'ın son durağı bu kaya olur. İnsanların acısı ve döktüğü gözyaşları ne kadar büyük olursa olsun, artık olanları geri çeviremez.

KARAKTER ANALİZİ

Kococaş

Kococaş, destanın merkezinde yer alan ünlü bir avcıdır. Küçük yaşlardan itibaren avcılığa ilgi duyar ve zamanla bu alanda büyük bir ustalık kazanır. Özellikle zor zamanlarda avladığı hayvanlarla halkına yardım eder ve bu nedenle herkes tarafından saygı görür. Ancak avcılıktaki başarısı zamanla onu gururlu ve hırslı birine dönüştürür. Kendisine yapılan uyarıları önemsemez ve avlanmayı bırakmaz. Sür Eçki'nin yavrularını öldürmesi, onun doğaya karşı sınırı aştığı noktadır. Bundan sonra yaşananlar Kococaş'ı geri dönüşü olmayan bir sona götürür. Bu yönüyle Kococaş, hem güçlü hem de hataları olan, sonunda kendi seçimlerinin bedelini ödeyen trajik bir kahramandır.

Cesur Kococaş, tehlikeli durumlardan korkmayan ve avın peşinden gitmekten çekinmeyen cesur bir avcıdır. Dağlarda tek başına dolaşır, zor hayvanları avlamaktan korkmaz ve karşısına çıkan engellerden geri dönmez. Avcılık konusunda kendine çok güvenir. Bu cesareti sayesinde genç yaşta tanınır ve halkının saygısını kazanır. Ancak zamanla cesareti, tehlikeyi küçümsemesine neden olur. Züleyka'nın uyarılarını dinlemez ve Sür Eçki'nin peşinden gitmekten vazgeçmez. Sonunda cesareti onu kurtarmaya yetmez. Bu nedenle Kococaş'ın cesareti hem güçlü tarafını hem de trajik sonuna götüren özelliklerinden birini gösterir.

Yetenekli Kococaş'ın en belirgin özelliklerinden biri avcılık konusundaki yeteneğidir. Daha genç yaşta avlanmaya başlar ve kısa sürede diğer avcılardan ayrılır. Çok iyi nişan alır, dağlarda iz sürer ve zor avların üstesinden gelir. Bu başarısı sayesinde Kıtay boyunda büyük bir ün kazanır. Kıtık zamanlarında avladığı hayvanlarla halkına yardım etmesi, yeteneğinin sadece kendisi için olmadığını gösterir. İnsanlar ona güvenir ve zor zamanlarda ondan destek bekler. Ancak Kococaş, sahip olduğu bu yeteneğe zamanla fazla güvenmeye başlar. Kendisini yenilmez görmesi, tehlikeleri önemsememesine yol açar. Böylece güçlü olduğu özelliği, sonunda onun zayıf noktalarından biri hâline gelir.

Gururlu Kococaş, avcılıktaki başarısı ve kazandığı ün nedeniyle oldukça gururlu bir karakterdir. İnsanların onu büyük bir avcı olarak görmesi, kendisine olan güvenini daha da artırır. Bu yüzden zamanla başkalarının uyarılarını önemsememeye başlar. Özellikle Züleyka'nın rüyasını yorumlayıp onu ava çıkarması için uarması, Kococaş'ın gururunu değiştirmez. O kendi kararından vazgeçmez ve avın peşinden gider. Sür Eçki'nin yalvarışlarını da dikkate almaz. Kococaş, kendi gücüne ve avcılıktaki ustalığına fazlasıyla güvenir. Fakat sonunda bu gurur onu yanlış kararlar almaya sürükler. Bu nedenle gururu, Kococaş'ın trajik sonunun önemli nedenlerinden biridir.

Merhametsiz Kococaş'ın hikâyesinin ilerleyen bölümünde merhametini kaybettiği görülür. Başlangıçta avcılığını halkına yardım etmek ve kıtık zamanlarında insanlara yiyecek sağlamak için kullanır. Ancak zamanla avlanmak onun için bir ihtiyaç olmaktan çıkar ve büyük bir tutkuya dönüşür. Önüne çıkan hayvanları ayırmadan avlamaya başlar. Sür Eçki'nin yavrularını öldürmesi bunun en açık örneğidir. Sür Eçki'nin kendisine yalvarmasına rağmen durmaz ve avını sürdürür. Böylece yalnızca hayvanlara değil, Kayberen'in koruduğuna inanılan doğal düzene de karşı gelir. Bu davranışı onun hayatındaki dönüm noktası olur. Bundan sonra Kococaş'ın karşısına çıkan olaylar onu kaçamayacağı bir sona götürür.

Züleyka

Züleyka, Kococaş'ın eşidir ve destanda önemli bir yere sahiptir. Güzel olmasının yanında akıllı, sezgileri güçlü ve kararlı bir kadındır. Kococaş'ı sever ve onun başına kötü bir şey geleceğini önceden hisseder. Gördüğü rüyaları önemser ve kader kitabından anlam çıkarmaya çalışır. Kococaş ava gitmek istediğinde onu durdurmak için elinden geleni yapar. Fakat Kococaş onun sözlerini dinlemez ve sonunda kayalıklarda mahsur kalır. Züleyka bu durum karşısında büyük bir üzüntü yaşar ve onu kurtarmak için ailesinden yardım ister. Kococaş'ın ölümünden sonra da acısı devam eder. Bu nedenle Züleyka, destanda sevdiği insanı korumaya çalışan ve olayların kötü sonuçlanacağını önceden sezen bir kadın olarak öne çıkar.

Akıllı Züleyka, olayları iyi değerlendiren ve kolay karar vermeyen akıllı bir kadındır. Kococaş'ın gördüğü rüyayı dinlediğinde bunun iyi bir işaret olmadığını anlar. Rüyanın ne anlama geldiğini düşünür ve Kococaş'ı ava gitmemesi için uyarır. Ona göre bu avın sonu iyi olmayacaktır. Kococaş ise onun sözlerini dinlemez. Züleyka daha sonra kader kitabına baktığında da Kococaş'ın kayalıkta mahsur kaldığını görür. Bu olaylar, Züleyka'nın çevresinde olup bitenleri dikkatli bir şekilde değerlendirdiğini gösterir. O, sadece yaşananları izleyen biri değildir; tehlikeyi fark eder ve Kococaş'ı korumaya çalışır.

Sezgileri Güçlü Züleyka'nın sezgileri çok güçlüdür. Kococaş'ın gördüğü rüyanın ardından kötü bir şey olacağını hisseder. Bu yüzden onun ava gitmesini istemez. Kococaş ne kadar ısrar etse de Züleyka içindeki kötü duygudan kurtulamaz. Sür Eçki'nin ortaya çıkmasıyla korkusu daha da artar. Kococaş keçinin peşinden gitmek istediğinde bunun sıradan bir av olmadığını düşünür. Daha sonra kader kitabına baktığında Kococaş'ı kayalığın üzerinde görür. Böylece korktuğu şeyin gerçekleştiğini anlar. Züleyka'nın sezgileri, destanda yaklaşan tehlikeyi önceden fark etmesini sağlayan önemli bir özelliğidir.

Kararlı Züleyka, kendi kararlarını verebilen ve düşündüğünden kolayca vazgeçmeyen bir kadındır. Eşini seçerken de başkalarının karar vermesini istemez. Kococaş'ı kendisi görmek ve onun hakkında kendi kararını vermek ister. Daha sonra Kococaş ile evlendiğinde de onunla ilgili düşüncelerini açıkça söyler. Kococaş ava gitmek istediğinde onu durdurmaya çalışır ve başına kötü bir şey geleceğini söyler. Kococaş onu dinlemese bile Züleyka susmaz. Onu uyarmaya devam eder. Kococaş kayalıklarda mahsur kaldığında da beklemekle yetinmez; gördüğü işareti Karypbay'a anlatır ve insanların onu kurtarmaya gitmesini ister.

Sadık Züleyka, Kococaş'a bağlı ve sadık bir eştir. Onun başına kötü bir şey geleceğini düşündüğünde büyük bir korku yaşar. Kococaş ava çıkarken onu durdurmaya çalışması da sevgisinden kaynaklanır. Kococaş gittikten sonra onu bekler ve geri dönmesini umar. Ancak günler geçmesine rağmen Kococaş dönmez. Züleyka sonunda kader kitabına bakar ve onun kayalıkta mahsur kaldığını görür. Bunun üzerine Karypbay'a giderek durumu anlatır ve yardım ister. Kococaş'ın kurtulamayacağını öğrendiğinde ise büyük bir acı yaşar. Onu kaybettikten sonra duyduğu üzüntü, Kococaş'a ne kadar bağlı olduğunu açıkça gösterir.

Sür Eçki

Sür Eçki, Kococaş destanında önemli bir karakterdir. O, dişi bir argalidir ve Kayberen'le bağlantılı kutsal bir varlık olarak görülür. Yavrularının Kococaş tarafından öldürülmesi onun hayatını değiştirir. Büyük bir acı yaşamasına rağmen pes etmez ve Kococaş'tan hesap sormaya karar verir. Onu doğrudan yenmeye çalışmak yerine zekâsını kullanarak peşinden sürükler. Sonunda Kococaş'ı kayalıklara kadar götürür ve onun orada mahsur kalmasına neden olur. Sür Eçki'nin davranışlarında sadece intikam değil, doğaya yapılan haksızlığın karşılığını verme düşüncesi de vardır. Bu yüzden destanda güçlü, kararlı ve koruyucu bir karakter olarak karşımıza çıkar.

Koruyucu Sür Eçki, öncelikle yavrularını koruyan bir annedir. Kococaş'ın yavrularını öldürmesi onun için büyük bir acıdır. Yavrularını kaybettikten sonra bile mücadele etmeye devam eder. Onların intikamını almak istemesinin temelinde annelik duygusu vardır. Aynı zamanda Kayberen'le olan bağı nedeniyle yabani hayvanların korunmasıyla da ilişkilendirilir. Kococaş'ın hayvanları düşünmeden avlamasına karşı çıkması bunun göstergesidir. Sür Eçki sadece kendi yavrularını değil, doğadaki düzeni de korumaya çalışır.

Kararlı Sür Eçki, karar verdiği şeyden vazgeçmeyen bir karakterdir. Yavrularını kaybettikten sonra Kococaş'tan hesap sormaya karar verir ve bunun için uygun zamanı bekler. Kışın geçmesini ve baharın gelmesini bekler. Daha sonra topallayan bir keçi gibi davranarak Kococaş'ın dikkatini çeker. Kococaş peşine düştüğünde de yoluna devam eder. Dağlarda ilerlerken yorulmaz ve sonunda onu kayalıklara kadar götürür. Kendi başına büyük bir güç kullanmadan amacına ulaşması, onun ne kadar kararlı olduğunu gösterir.

Güçlü Sür Eçki'nin gücü yalnızca fiziksel değildir. Kococaş gibi güçlü ve ünlü bir avcıyı kendi peşinden sürüklemeyi başarır. Onun karşısında silah kullanmaz; sabrını ve zekâsını kullanır. Topallayan bir hayvan gibi görünerek Kococaş'ın avlanma isteğini harekete geçirir. Kococaş ne kadar hızlı hareket ederse etsin Sür Eçki ondan uzaklaşmayı başarır. Sonunda onu ulaşılması zor kayalıklara kadar götürür. Bu nedenle Sür Eçki, fiziksel olarak zayıf görünmesine rağmen Kococaş karşısında güçlü duran bir karakterdir.

İntikamcı Sür Eçki, yavrularının ölümünden sonra Kococaş'ı affetmez. Onun yaptığı zulmün karşılığını vermek ister. Ancak intikamını hemen almak yerine zamanını bekler. Kococaş'ın kendisini takip etmesini sağlar ve onu gitgide daha uzak yerlere götürür. Sonunda Kococaş kayalıklarda mahsur kalır ve geri dönemez. Sür Eçki'nin intikamı, yalnızca kişisel öfkesinden kaynaklanmaz. Kococaş'ın doğaya ve kutsal kabul edilen hayvanlara karşı yaptığı yanlışın bir bedeli olduğuna inanır. Bu yüzden onun intikamı destanın sonunda Kococaş'ın kaderiyle birleşir.

TEMALAR

Çatışma

İnsan Gücü ve Doğanın Yasaları

Kococaş destanında insanın gücü ile doğanın düzeni arasındaki çatışma önemli bir yer tutar. Kococaş, genç yaşta usta bir avcı olarak tanınır. Gücü, cesareti ve avcılıktaki başarısı sayesinde insanların saygısını kazanır. Başlangıçta avcılığını halkına yardım etmek için kullanır. Özellikle kıtlık zamanlarında avladığı hayvanlarla insanların geçimini sağlar. Ancak zamanla avcılık onun için yalnızca bir ihtiyaç olmaktan çıkar. Daha fazla avlamak ve ne kadar güçlü bir avcı olduğunu göstermek ister.

Kococaş'ın en büyük hatası, doğanın da kendi kuralları olduğunu unutmasıdır. Yabani hayvanların Kayberen'in koruması altında olduğuna inanılır. Kococaş ise hem bu inancı hem de kendisine yapılan uyarıları önemsemez. Sür Eçki'nin yavrularını öldürmesi, Kococaş'ın doğanın sınırlarını aştığı noktadır. Sür Eçki'nin ona karşı çıkması da bunun sonucudur. O, yalnızca yavrularının intikamını almak isteyen bir hayvan değildir; aynı zamanda doğanın kendini korumasını da temsil eder.

Kococaş ne kadar güçlü ve usta bir avcı olsa da sonunda doğanın ve kaderin karşısında çaresiz kalır. Tüfeği, cesareti ve avcılık becerisi onu kurtaramaz. Sür Eçki'nin peşinden gittikçe evinden ve insanlardan uzaklaşır. Sonunda kayalıklarda mahsur kalır ve geri dönmeyiz. Böylece sahip olduğu gücün her şeyi çözmeye yetmediğini görür.

Destan, insanın doğaya istediği gibi hükmedemeyeceğini anlatır. Doğanın da bir dengesi ve sınırı vardır. İnsan bu sınırı aştığında yaptığı davranışların sonuçlarıyla karşılaşır. Kococaş'ın ölümü de yalnızca bir avcının ölümü değildir. Aynı zamanda insanın kendisini doğanın üstünde görmesinin ve onun düzenini bozmasının sonucudur. Destanın verdiği mesaj, insanın doğayla mücadele etmek yerine onun sınırlarını ve dengesini gözetmesi gerektiğidir.

Ornek sahne: Kococaş'ın doğaya karşı sınırlarını aştığı en önemli olaylardan biri, Sür Eçki'nin yavrularını öldürmesidir. Kococaş ava çıktığında Sür Eçki'nin yavrularını görür ve hiçbirini sağ bırakmadan hepsini avlar. Sür Eçki, yavrularını korumaya çalışır ve Kococaş'tan geri kalan hayvanlara dokunmamasını ister. Ancak Kococaş onun sözlerini dinlemez. Bu olaydan sonra Sür Eçki büyük bir acı yaşar ve Kococaş'tan hesap sormaya karar verir. Burada Kococaş'ın avcılığı artık halkının ihtiyacını karşılamaktan çıkar. Yaptığı şey, doğaya karşı düşüncesizce davranmaya dönüşür. Bu olay, onun doğanın dengesini bozduğu ve Kayberen'in koruduğu hayvanlara karşı sınırı aştığı noktadır.

İnanç

Kutsallık: Kayberen ve Kırgız İnanıcındaki Yeri

Kırgızların geleneksel inanışında Kayberen, dağlarda yaşayan yabani hayvanların koruyucusu olarak kabul edilir. Özellikle geyik, argali ve dağ keçisi gibi hayvanların onun himayesinde olduğuna inanılır. Bu nedenle avcılık yalnızca hayvan öldürmekten ibaret değildir. Avcının doğaya karşı belirli kurallara uyması ve avladığı hayvanlara karşı ölçülü davranması gerekir. Kayberen'e saygı göstermek de bu anlayışın önemli bir parçasıdır.

Kayberen, Kırgız kültüründe doğayla insan arasındaki ilişkiyi anlatan önemli bir figürdür. Bazı anlatılarda kutsal bir varlık, bazı anlatılarda ise hayvanların koruyucusu olarak karşımıza çıkar. Bu nedenle onu bir totem olarak değerlendirmek mümkündür. Ancak Kayberen'in anlamı yalnızca bir totemle sınırlı değildir. Aynı zamanda dağların, yabani hayvanların ve avcılığın kutsal yönüyle bağlantılıdır.

Kırgızların geleneksel dünya görüşünde doğa insanın istediği gibi kullanabileceği sınırsız bir alan olarak görülmez. İnsan doğanın bir parçasıdır ve onunla uyum içinde yaşaması gerekir. Bu yüzden avcılarının gereğinden fazla hayvan öldürmesi veya kutsal kabul edilen hayvanlara zarar vermesi doğru karşılanmaz. Böyle bir davranışın sonunda kişinin uğursuzlukla veya kötü bir sonuçla karşılaşabileceğine inanılır.

Kococaş destanında Kayberen'in önemi özellikle Sür Eçki üzerinden görülür. Sür Eçki sıradan bir dişi argali değildir; Kayberen'in koruyuculuğunu ve doğanın gücünü temsil eder. Kococaş'ın onun yavrularını öldürmesi, bu kutsal düzene karşı gelmesi anlamına gelir. Daha sonra Sür Eçki'nin Kococaş'ı takip ettirmesi ve onun kayalıklarda mahsur kalması, doğanın bozulan dengeyi yeniden kurması şeklinde yorumlanabilir.

Ornek sahne: Kococaş'ın gördüğü rüya da Kayberen inancını gösteren önemli olaylardan biridir. Kococaş rüyasında çok sayıda argali görür ve bunları avladığını görür. Özellikle güçlü bir erkek argali olan Ala-Baş'ı vurduğunu görmesi dikkat çeker. Sabah olduğunda bu rüyayı Züleyka'ya anlatır. Züleyka rüyayı kötüye yorar ve Kococaş'ı ava gitmemesi için uyarır. Ona göre bu rüya, başına gelecek bir tehlikenin işaretidir. Kococaş ise Züleyka'nın uyarısını dinlemez ve ava çıkmaya karar verir. Aynı gece Sür Eçki de rüyasında yaklaşan tehlikeyi görür. Bu olay, Kırgız inancında yabani hayvanların sıradan canlılar olarak görülmediğini ve onların Kayberen'le bağlantılı olduğuna inanıldığını gösterir.

Kader: Kaderin Kaçınılmazlığı

Kococaş destanında kader düşüncesi olayların ilerleyişinde önemli bir yer tutar. Kococaş güçlü, cesur ve usta bir avcıdır. Başından geçen birçok olayda kendi kararlarını verir ve ne yapmak istediğine kendisi karar verir. Ancak bütün gücüne rağmen bazı olayların sonucunu değiştiremez. Destanda Kococaş'ın başına geleceklerin daha önceden bazı işaretlerle haber verildiği görülür. Bu nedenle onun hikâyesinde kader ile insanın kendi seçimleri arasında güçlü bir ilişki vardır.

Kococaş'ın gördüğü rüya bunun en açık örneklerinden biridir. Rüyasında çok sayıda argali avladığını ve Ala-Baş'ı vurduğunu görür. Sabah olduğunda rüyasını Züleyka'ya anlatır. Züleyka rüyayı kötüye yorumlar ve Kococaş'ı ava çıkmaması için uyarır. Ona göre bu rüya yaklaşan bir tehlikenin işaretidir. Kococaş ise uyarıyı önemsemez. Daha sonra yaşlılara da rüyasını anlatır. Yaşlılar ise rüyayı iyiye yorumlayarak onun bol av ve büyük bir kazanç elde edeceğini söyler. Kococaş onların sözlerine güvenerek ava çıkmaya karar verir.

Aynı zamanda Sür Eçki de bir rüya görür ve Kococaş'ın kendisine ve ailesine zarar vereceğini hisseder. Böylece destanda yaklaşan olaylar hem Kococaş hem de Sür Eçki tarafından önceden sezilir. Buna rağmen olayların önüne geçilemez.

Kococaş daha sonra Sür Eçki'nin peşine düşer ve gittikçe daha uzak yerlere gider. Züleyka onu durdurmaya çalışır, fakat Kococaş onun sözlerini dinlemez. Sonunda Oluya-Atam kayalığına ulaşır ve burada mahsur kalır. İnsanlar onu kurtarmaya çalışsa da başarılı olamazlar. Kococaş da artık geri dönemeyeceğini anlar.

Bu olaylar, destanda kaderin insan gücünden daha üstün görüldüğünü gösterir. Kococaş ne kadar güçlü ve başarılı olursa olsun, karşısına çıkan işaretleri dikkate almadığında kendi sonuna doğru ilerler. Destan böylece insanın seçimlerinin önemli olduğunu, ancak bazı sonuçların kaderden kaçmanın mümkün olmadığını anlatır.

Ornek sahne: Kococaş'ın gördüğü rüya ve ardından yaşananlar, destanda kaderden kaçış olmadığını gösteren en önemli olaylardan biridir. Kococaş rüyasında çok sayıda argali avladığını ve Ala-Baş'ı vurduğunu görür. Rüyasını Züleyka'ya anlattığında Züleyka bunun kötü bir işaret olduğunu söyler ve ava gitmemesi için onu uyarır. Kococaş ise bu uyarıyı dinlemez. Daha sonra yaşlılara danışır; onlar rüyayı iyiye yorumlayınca Kococaş ava çıkmaya karar verir.

Av sırasında Sür Eçki'nin peşine düşen Kococaş, gittikçe daha uzak yerlere gider ve sonunda Oluya-Atam kayalığında mahsur kalır. İnsanlar onu kurtarmaya çalışsa da başarılı olamaz. Böylece daha önce rüyasında görülen olaylar gerçeğe dönüşür ve Kococaş, başına geleceklerden kaçamaz.

Kusurlar: Gurur ve Aşırı Özgüven

Kococaş destanında öne çıkan önemli temalardan biri gurur ve aşırı özgüvendir. Kococaş, genç yaşta avcılığa başlar ve kısa sürede çok başarılı bir avcı olarak tanınır. Attığını vurması, zorlu dağlarda avlanabilmesi ve halkına yiyecek sağlaması onun büyük bir saygınlık kazanmasını sağlar. Başlangıçta bu yeteneğini halkının yararı için kullanır. Ancak zamanla kazandığı ün, Kococaş'ın davranışlarını değiştirmeye başlar. Kendisine olan güveni arttıkça çevresindeki insanların uyarılarını daha az önemser.

Kococaş'ın gururunun en belirgin hâle geldiği olaylardan biri, gördüğü rüyadan sonra yaşanır. Züleyka rüyasını yorumlayarak onu uyarır ve Ala-Baş'ın peşine düşmemesini ister. Ona bu avın kötü sonuçlar doğurabileceğini söyler. Fakat Kococaş kendi gücüne ve avcılık becerisine o kadar güvenmektedir ki bu uyarıları dikkate almaz. Boyun ileri gelenleri de rüyasını olumlu yorumlayınca kendisini daha da haklı görür ve Ala-Baş'ın peşine düşmeye karar verir.

Kococaş'ın aşırı özgüveni, Sür Eçki'nin yavrularını öldürmesiyle daha da belirginleşir. Sür Eçki'nin yalvarışlarına rağmen avını sürdürür. Onun karşısındaki uyarıları ve doğanın sınırlarını önemsemmez. Kococaş için artık avcılık yalnızca geçim kaynağı değildir; aynı zamanda kendi gücünü kanıtlama biçimine dönüşmüştür.

Sonunda bu gurur onun en büyük zayıflığı hâline gelir. Sür Eçki'nin peşinden düşünmeden gitmesi, Kococaş'ı ailesinden ve insanlardan uzaklaştırır. Züleyka'nın gözyaşları ve yalvarışları bile onu durduramaz. En sonunda kutsal kayalıkta mahsur kalır ve kurtuluş yolu bulamaz.

Ornek sahne: Kococaş bir gece rüyasında birçok argali avladığını ve Ala-Baş'ı vurduğunu görür. Rüyasını Züleyka'ya anlatır. Züleyka ise bunun kötü bir işaret olduğunu düşünür ve Kococaş'tan ava çıkmamasını ister. Özellikle Ala-Baş'ın peşine düşmemesi konusunda onu uyarır. Ancak Kococaş kendi avcılık yeteneğine ve gücüne güvendiği için Züleyka'nın sözlerini dikkate almaz. Daha sonra boyun ileri gelenlerinin de rüyayı olumlu yorumlamasıyla Ala-Baş'ı avlamaya karar verir. Bu olay, Kococaş'ın kendi gücüne fazla güvenmesini ve uyarıları önemsememesini açıkça gösterir.

Merhametsizlik

Kococaş destanında merhametsizlik, Kococaş'ın avcılığa olan tutkusu üzerinden ortaya çıkar. Başlangıçta avcılığı halkına yardım etmek ve zor zamanlarda insanları beslemek için kullanır. Ancak zamanla avcılık onun için bir ihtiyaç olmaktan çıkar ve gücünü kanıtlama isteğine dönüşür. Bu değişim, hayvanlara karşı davranışlarında açıkça görülür.

Kococaş, Sür Eçki'nin yavrularını öldürdüğünde onun ne kadar acı çektiğini önemsemmez. Sür Eçki, yavrularını korumaya çalışır ve Kococaş'tan merhamet ister. Fakat Kococaş onun yalvarışlarını dikkate almaz ve avına devam eder. Bu olay, Kococaş'ın doğaya ve canlılara karşı duyarlılığını kaybettiğini gösterir.

Kococaş'ın merhametsizliği yalnızca hayvanlara zarar vermesiyle sınırlı değildir. Züleyka'nın uyarılarını ve gözyaşlarını da önemsemmez. Züleyka onun başına kötü bir şey geleceğinden korkarak avdan vazgeçmesini ister. Ancak Kococaş, av hirsini ailesinin endişelerinin önüne koyar. Böylece kendi tutkusu yüzünden hem hayvanların hem de sevdiklerinin acı çekmesine neden olur.

Destanın ilerleyen bölümünde Kococaş'ın yaptığı kötülüklerin sonuçları ortaya çıkar. Sür Eçki'nin yavrularının ölümü, Kococaş ile doğa arasındaki çatışmanın başlangıcı olur. Sür Eçki onun peşine düşer ve sonunda Kococaş'ı Oluya-Atam Kayalığı'na kadar sürükler. Kococaş burada mahsur kalır ve hayatını kaybeder.

Bu nedenle merhametsizlik, destanda yalnızca bir karakter kusuru değildir. Aynı zamanda Kococaş'ın felaketine giden yolu hazırlayan önemli bir etkidir. Destan, güçlü olmanın başkalarına ve doğaya karşı merhametsiz davranma hakkı vermediğini gösterir.

Ornek sahne: Kococaş'ın Sür Eçki'nin yavrularını öldürdüğü sahne, onun merhametsizliğini en açık şekilde gösteren olaylardan biridir. Kococaş ava çıktığında Sür Eçki'nin yavrularını görür ve hiçbirini sağ bırakmadan öldürür. Sür Eçki yavrularının başında büyük bir acı yaşar ve Kococaş'tan merhamet ister. Ancak Kococaş onun yalvarışlarına aldırmaz ve avına devam eder. Bu olayda Kococaş, yalnızca avlanmakla kalmaz, hayvanların yaşadığı acıyı da görmezden gelir. Sür Eçki'nin yavrularını korumaya çalışmasına rağmen Kococaş'ın durmaması, onun av hirsinin merhamet duygusunun önüne geçtiğini gösterir. Bu olay daha sonra Sür Eçki'nin Kococaş'ın peşine düşmesinin ve onun kaderinin değişmesinin başlangıcı olur.

Aile:

Sevgi ve Fedakârlık

Kococaş destanında aile, sevgi ve fedakârlık birbirine bağlı önemli temalardır. Bu temalar özellikle Züleyka'nın Kococaş'a olan sevgisinde ve onun için yaptığı fedakârlıklarda görülür. Züleyka, Kococaş ile evlendikten sonra onun hayatında önemli bir yere sahip olur. Kococaş'ın başına kötü bir şey geleceğini hissettiğinde onu uyarmaya çalışır. Gördüğü rüyaları yorumlar ve özellikle Ala-Baş'ın peşine düşmemesi gerektiğini söyler. Kococaş ise onun sözlerini dinlemese de Züleyka onu korumaktan vazgeçmez.

Kococaş, Sür Eçki'nin peşinden gitmeye karar verdiğinde Züleyka büyük bir korku yaşar. Ona gitmemesi için yalvarır ve bu yolun kötü sonuçlanacağını söyler. Kococaş yine de kararından vazgeçmez.

Züleyka'nın gözyaşları ve korkusu, onun Kococaş'a duyduğu sevginin ne kadar güçlü olduğunu gösterir. Buna rağmen Kococaş av tutkusundan vazgeçmez.

Kococaş kayalıkta mahsur kaldığında Züleyka'nın fedakârlığı daha açık bir şekilde ortaya çıkar. Kococaş'ı kurtarmak için halkla birlikte Oluya-Atam Kayalığı'na gider. Kayalığın altında onu görünce büyük bir üzüntü yaşar ve gözyaşlarını tutamaz. Kococaş'ın kurtarılması için Karypbay'dan ve halktan yardım ister. Onun için kendi rahatlığını ve güvenliğini düşünmeden mücadele eder.

Fedakârlık yalnızca Züleyka ile sınırlı değildir. Karypbay da oğlunu kurtarmak için bütün boyu toplar. Demirciler, ustalar ve diğer insanlar gerekli aletleri hazırlayarak kayalığa gider. Herkes Kococaş'ı kurtarmak için elinden geleni yapar. Bu durum, aile ve toplum arasındaki dayanışmayı da gösterir.

Kococaş'ın ölümünden sonra ise ailesinin yaşadığı acı, sevginin gücünü ortaya koyar. Züleyka ve ailesi onun ardından büyük bir yas tutar. Bu nedenle destanda aile, sevgi ve fedakârlık; insanların sevdikleri kişi için mücadele etmesini, onun acısını paylaşmasını ve kayıp karşısında birbirine destek olmasını anlatır.

Ornek sahne: Kococaş, Oluya-Atam Kayalığı'nda mahsur kaldığında Züleyka onu kurtarmak için büyük bir çaba gösterir. Kococaş kayalıktan inemeyince Züleyka hemen Karypbay'a haber verir. Karypbay da bütün boyu yardıma çağırır. Demirciler ve ustalar gerekli aletleri alarak kayalığa gider. Halk, Kococaş'ı kurtarmak için elinden geleni yapar. Züleyka ise kayalığın altında durup Kococaş'a bakar ve gözyaşları içinde ona seslenir. Onu kurtarmak için büyük çaba gösterir. Bu olay, Züleyka'nın Kococaş'a duyduğu sevgiyi ve onun için yaptığı fedakârlığı açıkça gösterir. Aynı zamanda zor zamanlarda ailenin ve halkın birbirine destek olduğunu da anlatır.